

له ساليادي كوچي دوايي (ئهحمهد عهزیز) نووسهر و
پوژنامه نووس و وهرزشواني ديارى كوردستان

وهرزشكارانى كوردستان بووى بهداخ بوون

سالىك به سەر كۆچى دوايى مامۇستا (ئەحمەد عەزىز) بەرپىسى فايلى وەرزشىي گۆفارى گولان و پۆژنامەنوس و وەرزشوانى ديارى كوردستاندا تىدەپەرىت، لەم سالىادەدا ژمارىيەك لە وەرزشوانانى شارەكانى كوردستان بۆچونى خۇيان لەسەر كەسايەتتى ئەم وەرزشوانە دەرپىيە، پاش سالىك لە كۆچى ناوادة، بەلام ئەم وەرزشوانان يادەوهرى و نامۆژگارىيەكانى لە نىو دلى وەرزشكارانى كوردستاندا ھەمىشە بە زىندوويى ماوتەو، مامۇستا ئەحمەد لە سالى ۱۹۵۷ لە شارى ھەولير لە داىك بوو و لە سالى ۱۹۸۳ تا رۆژى كۆچكردنى لە كاروانى وەرزشى دانەپراو، مامۇستا ئەحمەد لە رۆژى ۲۰۲۰/۸/۷ ھاوپى لە گەل كورپىك و ھاوسەرەكەى بە رۇوداوى نۆتۆمىيل مائاوايىان لى كردين و، ھاوپى و نازىزانيشى بەم جۆرە يادگارى و بىرەوهرىيەكانى دەگىرئەو .

راپۆرتى كارزان كانەبى

کۆمەڵە ناوڤۆیوانیکی باشەکانی کوردستان بوون، بە راستی سەرۆت و سامانیکی زۆر گەورە بوون بۆ وەرزشی شارى هەولێر، لە دەستدانی ئەو ئازیزەمان زینایکی زۆری بە شارى هەولێر و بوارە وەرزشییەکە گەیاندووە.

شیخ ئەحمەد عەبدوللا ناوڤۆیوانى ديارى کوردستان و عێراق لە بارى سالیادی کۆچى مامۆستا ئەحمەد، بۆ گۆقارى گولان گوتى: «ئەحمەد عەزیز ناویکی ديار و درەوشاوەى کوردستان بوو، یەکیک بوو لە دۆستە نزیکەکانم، زۆربەى رۆژەکانى هەفتە بەیەکەو بەویین، کەسیکی دل ساف و خاوەن رەوشتیکی بەرز بوو، ناوڤۆیوانیکی لێهاتووی کوردستان و عێراق بوو، بەلام بەداخەو بەوارى وەرگرتنى باجى بە نۆدەولەتى بوونى بۆ نەرەخسا، هەمیشە هانى ئیمەى دەدا بۆ بەرەوپیئشچوون و گرنگیدان بە بەهرەکانمان، هەمیشە دانیشتن و کۆبونەووەکانى پرى بوون لە قسەى خیر و باش، لە دەستدانی بۆ من و هەوادارانى وەرزشى کۆستیکی زۆر گەورە بوو، و هەموو ئەو شوینانەى کە من و ئەو بەیەکەو بەویین ئیستاش کە پیدای تێپەر دەبم، غەمبارم دەکات، بە راستى کاک ئەحمەد کەسایەتییهک بوو لە ژيانى ئیمە دووبارە بوونەوێ زەحمەتە، هەمیشە لە یادماندا دەمیئیتەو، جیگای بەهەشت ییت.

کاتى بەرپۆهچوونى یارییهکانى خولى کوردستان و عێراقیدا، کە ئەو زۆر کات وەکو سەرپەرشتیار بوو لە یاریگاکاندا و هەولێ دەدا زۆرتەری نامۆزگارى ناوڤۆیوانان بکات و یارییهکانیش بە هیمنى و دوور لە کیشە بەرپۆه بچیت، حەزى دەکرد وەرزش بگاتە لوتکە، ئامانجى خزمەت کردن بوو، بۆیە لە سالیادا دەلیم «دروود بۆ گیانى پاکى ئەم وەرزشوانە مەزە».

کوردستان زاهیر ئەندامى لیژنەى ناوڤۆیوانانى عێراقى، لە سالیادی کۆچى دوایى مامۆستا ئەحمەد عەزیزدا بەم جوړە باسى یادەورییهکانى کرد: «من لە ناو دنیای وەرزشدا کەسیکی هیمن و وەرزشکاریکی باشم ناسى، یادگارىی زۆریشمان هەبوو، رۆژیک لە کاتى ناوڤۆیوانى یارییهکدا مامۆستا ئەحمەد سەرپەرشتیار بوو، من هەلەم کرد، مامۆستا ئەحمەد لە پیناوى مندا خۆى دا بە سزادان و، گوتى «خولەکە پیویستى بە تۆیە نەک من، چونکە ئەگەر تۆ سزا بدریت، لە یارییهکانى داهااتوو ناوڤۆیوانان کەم دەبیت»، بۆیە هەرگیز ئەو پەيامەى مامۆستا ئەحمەدم لە بیر ناچى، چونکە فیرى کردم لە پیناوى خەلکدا خۆم بکەمە سووتەمەنى، بۆیە ئەم هۆنراو پشکەشە بە روحى مامۆستا ئازیزمان (مەرگ و ژین میسلى سیبەر و تاو، ئەوێ بىئى باقى هەر ناو).

کاو ئیبراھیم رايئەنەرى گۆلپارێز بۆ گۆقارى گولان گوتى: «لە دەستدانی مامۆستا ئەحمەد کۆستیکی گەورە بوو، ئەوانە

میهره بان جهلال

یاریزانی توپی باله‌ی یانه‌ی دهره‌ندیخان:

به‌رنامه‌ی سهره‌کیم به‌ده‌سته‌ینانی پروانه‌ی دادوهری توپی پییه

قەزای دهره‌ندیخان سەر بە پارێزگای سلێمانی گرنگیی زۆر بە بواری وەرزشی دەدەن، لە سەر هەردوو ناستی کچان و کوپان، تیپی بالە‌ی یانە‌ی دهره‌ندیخانیش یەکیکە لە یانە بە‌هێزەکانی سەر ناستی کوردستان و عێراق و ساڵانە لە گەڵ کردنە‌وه‌ی خۆله‌کانی بالە، بە‌رده‌وام لە کێبڕکێ دا‌بون بۆ بە‌ده‌سته‌ینانی ئەنجامی شایسته و شەرکدن لە‌سەر بە‌ده‌سته‌ینانی نازناوه‌کانی کوردستان و عێراق، کچە یاریزان (میهره‌بان جهلال) یەکیکە لە یاریزانە بە‌توانا‌کانی یانە‌کە و، لە‌دایک‌بووی سالی ١٩٩٨ی قەزای دهره‌ندیخان و قوتایی کۆلیژی پەرورده‌ی وەرزشیی زانکۆی هەڵه‌بجە‌یه، ئێمه‌ش وه‌ک گۆفاری گولان لە‌نزیک‌وه‌ ئهم دیمانیه‌مان لە‌گە‌ڵدا ئەنجام دا.

دیمانە: کارزان کانه‌ی

*** چى بىكرىت باشە بۇ ئەۋەى ئاستى ئەم يارىيە لە شارەكانى كوردستان بەرز بىكرىتەۋە؟**

-پىش ھەموو شتىك باۋەر و متمانە بەخۇبۇنى كچان و پىشتىگىرى خىزان، رۇلىكى سەرەكى بۇ رۇۋكردنە ئەم يارىيە و يارىيەكانى دىكە لەلەين كچانەۋە ھەيە، دواتر كۆمەلگە، چونكە ئەو بارودۇخەى كەوا بۇى دروست دەكرىت لە ناو تىيەكەدا، ھاندانىبەتى لەلەين دەورۋەر و ھاورى يارىزانەكان و راھىئەرەۋە.

*** ئايا ۋەك تىيەكانى كچان ئەم يارىيە قۇناغى باشى بېرۋە ؟**
 -بە رادىيەكى باش دەبىنرىت كە ھەۋلىكى باش ھەيە بۇ بەرۋەپىشچونى يارىى بالە و يارىيەكانى دىكەى ۋەرزى، زۇرىبى يانەكانىش ھەمىشە پىشتىگىرى يارىزانان و راھىئەرەكان بون و بەردەۋام ھاۋكارى يەكتىريان كردە لەگەل يانەكان.

*** ھىوا و ئاۋات ۋەكو كچە ۋەرزىكارىك؟**
 -بەھىۋاى ئەۋەم ۋەرزى لەم ۋلاتەدا بەم ئاستە لاۋازە نەمىنىتەۋە كە ئىستا ھەيە، ھىۋاى بەرۋەپىشچونى زىاتر ئاساندنى ۋەرزى دەخۋازم، رېگىرى نەكرىت لە كچان و خىزان و كۆمەلگە پىشتىگىرى كچەكانىان بكن، بۇ بەدەبىنئانى خەۋنەكانىان.

*** بەرنامەت بۇ داھاتوۋ چىيە؟**
 -شتى زۇر لە بەرنامەدا ھەيە، بەلام بەرنامەى سەرەكىم بەدەستەنئانى بېروانامەى دادۋەرى تۇبى پىيە، دواتر ھەنگاۋ بۇ بەدەستەنئانى كارى باشتى، مەبەستى سەرەكىم لە ۋەرزى خزمەتكردنى ئەو بۋادىيە لە كوردستان.

*** ئايا خەۋن بە ھەلۇئاردەى كوردستان دەبىنئىت؟**
 -يىگومان ھەموو يارىزانەكان لە ھەموو يارىيەكدا ئەو ھىۋاۋ و ئاۋاتەيان ھەيە، بە ھىۋاين رۇزىك ۋەرزىيى كوردستان بە پىشتەسەن بە يارىزانى ناۋەخۇ، بگاتە ئەو ئاستەى ھەلۇئاردەى خۇى ھەيىت.

*** بە چ يارىزانىكى جىھانى سەرمامى؟**
 - Wilfredo León.

*** ھىچ گىرېبەستىك لە يانەكانى دىكە پىشكەش كراۋە؟**
 - نەخىر.

*** كۆمەلگە تا چەند پىشتىگىرى كچانى ۋەرزىكار دەكات؟**
 - ئەۋەى ھەيە شتىكى كەمە، بەھۇى زۇرىى بەرۋەپىش نەچونى ۋەرزى، بەلام رۇز لە دۋاى رۇز پىشتىگىرى و خولباى كۆمەلگە بۇ ۋەرزى زىاتر دەبىت، كە ئەمەش ماىەى خۇشخالىيە.

*** پىيامەت چىە بۇ بەرپىرسانى ۋەرزى؟**
 - ھىۋادارم ئاورىك لە ۋەرزى و يارىزانان و راھىئەران بەدەۋە، تا بەم شىۋەى ئىستا بەردەۋام نەبن.

*** ئەگەر شتىك ماۋە لە كۇتايىدا؟**
 - دەستخۇشى بۇ گۇقارى گولان، كە بەردەۋام و بەبى جىۋاۋازى خزمەتى سەرچەم ۋەرزىكارانى شارەكانى كوردستان.

***چۇن بوو پروت لە بوارى ۋەرزى كرد؟**

-ھەر لە مندالىيەۋە خولباى ۋەرزى و ھەموو جۇرە يارىيەكى ۋەرزى بوم، بەلام ھەزىكى زىاتر بۇ يارىى تۇبى بالە ھەبۋە.

*** ئاستى يارىى بالە چۇن دەبىنى لە كوردستان ؟**

-تارادىيەك باشتەر لە سالانى پىشۋو، بەلام بەھۇى كەمى پالەۋانئىتى و چالاكىيەكان، ھىشتا نەگەپىشتۋتە ئاستى پىۋىست و، لايەنى پەيۋەندىدار ۋەك پىۋىست ھاۋكار نەبۋە، بۇيە بەرۋەپىشچونىكى كەم بەدى دەكرىت.

*** چى بكنىن بۇ ئەۋەى يارىى بالە بچىتە قۇناخىكى باشتىر؟**

-پىش ھەموو شتىك ھەبۋەنى ئەكادىمىيىاى باش و كردنەۋى خول و ھەلى راھىئەرايەتى بۇ كەسانى شىۋا بۇ ئەو جىگەيە و، زىاتر ھاندانى يارىزان و راھىئەرەكان لەلەينى ماددى و مەعنەۋى و كردنەۋى پالەۋانئىتى بۇ ھەموو ئاستەكان.

*** ئايا كەمى پالەۋانئىتى كارىگەرى كردۋتە سەر ئىۋەى يارىزان؟**

- يىگومان نەكردنەۋى پالەۋانئىتى ھۇكارى سەرەكىى بى ھىۋا بونى يارىزان و راھىئەر و ھاندەرانى يارىيەكەشە، لەبەر ئەۋەى يارىزان و راھىئەر مەشق و ھەۋلدا نەكانىان بۇ بەدەستەنئانى ئەنجامى شايستەيە، نەكردنەۋى پالەۋانئىتى ۋا لە يارىزان دەكات كە تارادىيەك ساردىۋونەۋەى تىدا بەدى بىكرىت.

*** گرتنى يارىى بالە لە چىدا دەبىنئىت؟**

-نەبونى پالەۋانئىتى و پىشتىگىرى ماددى و مەعنەۋى تىپ و يارىزانەكانە، يىگومان ئەمانە بە لايەنى پەيۋەندىدارۋە بەستراۋتەۋە، بۇ زىاتر بەرۋەپىشچونى يارىيەكە لە كوردستان، پىۋىستە ھەۋلى زىاتر بىرئىت.

سەرھەنگ موھسین ئەم وهرزەش لە بەغدا دەپیت

داوای ئەوەی لە وهرزی رابردووی خولی نایابی یانەکانی عێراقی (سەرھەنگ موھسین) گۆڵپارێزی پیشووی یانەی ھەولێر و ئیستای یانەی ئەمانە شاری بەغداد، توانیی لە گەڵ یانەکە شاری بەغداد ئاستیکێ بەرز پیشکەش بکات، چەندین یانەی دیکە شاری عێراقی چاویان لەو بوو کە ئەم گۆڵپارێزە کوردە پەلکێشی ریزی تێپەکانیان بکەن، بەلام دواجار یانەی ئەمانە بۆ سالیکی دیکەش گریبەستی لە گەڵدا نوێی کردووە، لەم بارەشەو سەرھەنگ موھسین گۆڵپارێزی کورد، بۆ گۆفاری گولان گوتی: «وهرزی رابردوو بۆ من زۆرین بوو، یانەکەش بە گشتی بۆ من زۆر لە بارە، ئیبارە یانەی ئەمانە لە ھەولێ ئەوێدان کە تێپەکە بۆ کێرکی ریکبەخەونەو، کە ئەوێش بۆ نوێکردنەوێ گریبەستەکەم پەرۆشتی کردم،» لە بارە ھۆکاری ئاست بەرزی وهرزی رابردووش، سەرھەنگ دەپیت: «پاش پشتبەستن بە خودا، مەشقی بە کۆمەڵ و مەشقی تاکە کەسیشم دەکرد، ھەرۆھا ریکخستنی خەو و خۆراک و پاپەند بوونم بە ریتمایەکان بەرژێویەکی باش، ھاوشان لە گەڵ ئەوێش نابێ رۆلی راگەیاندن و ھاندەرانیش لە بێر بکەم، کە پالپشتییەکی تەواو بوون لەم ڕوو و، ھەفتانە بارگاویان دەکردمەو»، لەبارە ھەبوونی گریبەست لە کوردستانیش سەرھەنگ گوتی: «لە ئێوان قۆناغەکانی وهرزی رابردوودا یانەیک لە ریکگە بەرپرسی کارەکانم (ئیبراھیم) داوای کردم، بەلام رەتم کردووە، لە گەڵ ئەمانە قۆناغی دووھەمیشم تەواو کرد، ھاندەرانیش زۆر بە باشی بەکاری خۆیان ھەلساون، سوپاسیان دەکەم، منیش بە ئێیان پێ دەدەم کە پشت بەخودا ھەر جیگای متمانەیان دەبم»، لەبارە گەرانەو بۆ ریزی ھەلبژاردە نیشتمانی عێراقیش گوتی: «ئەو لە ھەولە بەردەوامەکانی منە، دلخۆشم کە توانیم دلی زۆریە جەماوەر، بۆ شایان بوون و چوونە لیستی ھەلبژاردە عێراق بەدەست بھێنم، سەبارەت بە وەرگیرانم ھیوادارم ھەق سەرۆر بیت».

رەنگە یانەى ھەلۆ بەشدارى ئە خولى نايابى كوردستاندا نەكات

ئەحمەد خەلیل سەرۆكى يانەى وەرزىشى ھەلۆ، بۆ گۆفارى گولان گوتى: «تائىستا بەرنامە و پلانى ئىمە لە يانەى ھەلۆ ئەويە كە بەشدارى لە يارىيەكانى ئەم وەرزى خولەكە نەكەين، وەرزى نوێى ئەمسال لەگەل وەرزى رابردوو جياوازە، بارودۆخى دارايى يانەكەمان زۆر خراپە، نزيكەى ۲۷مليۇن دىنار قەرزارين و دەمانەوێت كەم كەم پارەكە بەدەينهوه، ئەم سالیش خولى كوردستان دوو وەرزى، ئەوەش پارەيكى زۆرى دەوێت و كەسبىش ھاوكارى ئىمەى نەكردوو، خولى كوردستان پارە و ياريزانى دەوى»، لە بارەى ياريزانەكانيش سەرۆكى يانەى وەرزىشى ھەلۆ گوتى: «زۆرىەى ياريزانانى يانەكە ريزى تىپەكەيان چيەشتوو و تەنيا چەند ياريزانىك ماوه ئەويش ژمارەيان كەمە، بۆيە بەم بارودۆخە سەختەى تىپەكەمانەوه ناتوانين بەشدارى خولى نايابى يانەكانى كوردستان بكەين، ھەرچەندە لە خولى پلە يەكيش سەرکەوتويين و ھىچ برە پارەيەكەمان وەرنەگرتوو نە لە بەرپرسان نە لە يەكيتى تۆپى پى كوردستان، ئەگەر ھاوكارىش بكرين، ئەوكات قسەى ترمان دەبێت و دەتوانين تىپەمان كۆ بكەينهوه.

ھەر چەندە تىبى تۆپى پى يانەى وەرزىشى ھەلۆى دەفەرى بارزان، كە تاكە يانەى دەفەرەكەيە، وەرزى رابردوو شان بە شانى يانەكانى كوردستان بەشدارى لە يارىيەكانى خولى نايابى يانەكانى كوردستاندا كرد، بەلام بۆ وەرزى نوێى خولەكە كە برپارە لە ئايندەدا يارىيەكانى دەست پى بكتاوه، تاكە يانەكەى دەفەرى بارزان بە ئەگەرىكى زۆرەوه برپارى ئەوئەوى داوه، كە بەشدارى يارىيەكانى وەرزى نوێى خولەكە نەكات، ھۆكارەكەشى بۆ نەبوونى تواناى دارايى دەگەرپتەوه، كە يانەكە وەكو پىويست پارەى تەواوى لەبەردەستدا نىيە، لەم بارەشەوه

يانەى ھەولير

پشت بە راھينەرىكى كورد دەبەستيت

ئەزمونى شارى ھەولير و كورپى يانەكە بكتاھ سەرپەرشتيارى مەشقى يانەكە، بۆ ئەوئەى بتوانيت كۆمەلەك ياريزانى كوردى شارەكە سەرخات و، يانەى ھەوليريش لە گشت رويەكەوه بۆ وەرزى نوێى خولى نايابى يانەكانى عيراقى نامادە بكات، دەستەى كارگيرى يانەى وەرزىشى ھەولير دكتور تەھای سەرىشك كوردوو بۆ دەستنيشانكردنى ياريزانان و ستافى راھينەران، بۆ ئەوئەى بتوانيت پىكەتەيەكى تۆكەمە دروست بكات، وەرزى رابردوو ھەولير لەسەر دەستى ئەو راھينەرە كوردە، لە يارىيەكاندا ژمارەيكى زۆر لە ياريزانانى كورد لە نيو يارياگا يارىيان كوردوو.

دەستەى كارگيرى يانەى وەرزىشى ھەولير بۆ بەشدارىكردن لە يارىيەكانى وەرزى نوێى لە خولى نايابى يانەكانى عيراقى، جارىكى ديكە متماتەى بەخشىمەوه بە راھينەرى كوردى شارى ھەولير (دكتور تەھا قادر) بۆ سەرىشكردنى خولى عيراقى، ئەمەش لە داوى ئەوئەوى وەرزى رابردوو يەكيتى تۆپى پى عيراقى (لونسەى سەلاحى) راھينەرى يانەى ھەوليرى سزادا، بە ھۆى رەوشتى دوور لە گيانى وەرزىشى، كارگيرى يانەى وەرزىشى ھەولير برپاريدا دكتور تەھا سەرىشك مەشقى يانەكە بكات تاكو كۆتايى خولەكە، دكتور تەھا راھينەرىش توانى تىپىكى تۆكەمە و بەھيز بۆ يانەى ھەولير دروست بكات و، بەم ياريزانەش ئەنجامى شايسستەى لە يارىيەكانى خولى نايابى يانەكانى عيراقى بەدەست ھيئا، بۆيە داوى چەند كۆبونەويەك كارگيرى يانەكە بەفەرمى برپاريدا راھينەرىكى بە